

Helena Marzec* <http://orcid.org/0000-0002-3131-1747>

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

Dorota Depczyńska**

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

https://doi.org/10.25312/2083-2923.18/2020_03hmd

Wykorzystanie innowacyjnych metod nauczania przez współczesnych nauczycieli w klasach I–III szkoły podstawowej

Streszczenie: Współczesny system edukacyjny nastawiony jest na poszukiwanie metod pracy optymalnych zarówno dla ucznia, jak i nauczyciela. Mają one w pełni wykorzystać potencjał rozwojowy dzieci poprzez atrakcyjną i skuteczną organizację procesu dydaktyczno-wychowawczego. Podkreśla się zmianę organizacji pracy nauczyciela z uczniem. Odchodzi się od systemu tradycyjnego, który opierał się przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy i kontroli stopnia jej opanowania, a wprowadza system bardziej przyjazny

* Helena Marzec – prof. nadzw., pedagog, dr hab. nauk humanistycznych w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. Zainteresowania naukowe mieszczą się w szeroko pojętym obszarze pedagogiki społecznej, w tym szczególnie dotyczą funkcjonowania środowiska rodzinnego w wielu jego dziedzinach. Ponadto płaszczyzną rozważań naukowych jest działalność opiekuńczo-wychowawcza podejmowana wobec człowieka w różnych fazach życia i w toku różnorodnych sytuacji życiowych. Wiele uwagi w swojej pracy badawczej poświęca również edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej dziecka, jej przebiegowi i efektom. Jest autorką 8 monografii i ponad 100 artykułów opublikowanych w takich czasopismach, jak: „Życie Szkoły”, „Wychowanie w Przedszkolu”, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, „Problemy Rodziny”, „Pedagogika Rodziny”, „Małżeństwo i Rodzina” i innych, oraz 20 artykułów w czasopismach zagranicznych.

** Dorota Depczyńska – dr nauk humanistycznych, metodyk w zakresie pracy w klasach I–III i w przedszkolu, czynna nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej, socjoterapeutka. Autorka i współautorka licznych innowacji pedagogicznych. Jej zainteresowania naukowe oscylują wokół szeroko rozumianej problematyki pracy z dzieckiem w okresie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, w szczególności metodyki nauki pisania i czytania oraz pracy z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Wiele uwagi poświęca również rozwijaniu niestandardowych zainteresowań dzieci, takich jak hafciarstwo, tkactwo, koronczarstwo.

i otwarty dla dziecka, który opiera się na nowatorskich metodach aktywizujących, wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjne.

Istotą współczesnego kształcenia staje się wszechstronna aktywizacja ucznia poprzez kreatywną pracę nauczyciela. Na poziomie edukacji wczesnoszkolnej bardzo intensywnie kształtuje się charakter i osobowość każdej jednostki, dlatego ważnym zadaniem nauczyciela jest odpowiedni dobór treści wychowawczych i właściwy sposób ich realizacji, także dobór odpowiednich metod aktywizujących i działań innowacyjnych.

Słowa kluczowe: innowacja, metody aktywizujące, współczesny nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, uczeń klas I–III

We współczesnym procesie edukacyjnym uznaje się ucznia za współtwórcę i aktywnego uczestnika tego procesu. Wiele koncepcji pedagogicznych stawia sobie za cel aktywizowanie i motywowanie do działania, inspirowanie do podejmowania wyzwań. „Do najważniejszych zadań początkowego szczebla edukacji należy wspomaganie i stymulowanie rozwoju dziecka, a w szczególności jego dyspozycji poznawczych i zdolności twórczych, motywacji do umiejętności i nauki samodzielnego uczenia oraz komunikowania się i współżycia z innymi ludźmi”¹.

Kształcenie we współczesnej szkole powinno być nowoczesne i efektywne, rozumiane jako kształcenie dla rozwoju. Jest to możliwe dzięki kompetentnemu planowaniu działań pedagogicznych przez nauczycieli, którzy powinni dążyć do właściwej realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego.

Zadaniem edukacji szkolnej jest przygotowanie młodego pokolenia do kreatywnego uczestnictwa w kulturze, do korzystania z nowych możliwości nauki, pracy i życia w cywilizacji informacyjnej. Od szkół oczekuje się nie tylko przekazywania wiedzy i kształcenia umiejętności, ale także przygotowania do niepewności i zmiany. Ważnym zadaniem szkoły jest również inspirowanie postawy twórczej, otwartej, kształcenie umiejętności interpersonalnych, budowanie zdolności myślenia analitycznego i konceptualnego². Aby osiągnąć zamierzone rezultaty kształcenia, należy dobrać odpowiednie strategie i metody. C. Langier³ twierdzi, że najlepsze metody to takie, które aktywizują ucznia, dają mu możliwość wykorzystywania posiadanej wiedzy w praktyce, podnoszą jego wiarę w siebie.

¹ J. Bałachowicz, „Kształcenie dla rozwoju” jako podstawowy paradygmat przemian edukacji początkowej, [w:] H. Siwek (red.), *Efektywność kształcenia zintegrowanego. Implikacje dla teorii i praktyki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Katowice 2007, s. 177.

² B. Gołębiak, *Program szkolny*, [w:] Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika: podręcznik akademicki*, t. 2, PWN, Warszawa 2004.

³ C. Langier, *Rola nauczyciela w rozwoju aktywności dziecka w młodszym wieku szkolnym*, [w:] U. Ordon, A. Pękala (red.), *Tradycja i nowoczesność w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza, Częstochowa 2008, s. 179.

W pierwszym etapie kształcenia korzysta się z ogromnego wyboru metod pracy, łączy się metody aktywizujące z tradycyjnymi metodami pracy dydaktyczno-wychowawczej. Łączenie metod ma duże znaczenie, ponieważ żadna z nich nie występuje w czystej postaci, wzajemnie się dopełniają i uzupełniają, tworząc całość. Przygotowując zajęcia innowacyjne dla dzieci, należy wziąć pod uwagę wiele czynników, to jest przestrzeń edukacyjną dającą możliwość swobodnego działania.

Według E. Korczewskiej⁴ nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej powinien być osobą otwartą na pomysłowość dzieci, na ich sposób myślenia, wypowiedzi i oryginalność postępowania. Powinien umieć ukierunkować wszystkie ich pozytywne cechy na poszukiwanie rozwiązań, dążenie do zamierzonego celu. Konsekwencją takiego działania będzie ciekawość badawcza, płynne myślenie, umiejętność analizowania, fantazja i wyobraźnia, umiejętność przetwarzania i wykorzystywania posiadanych doświadczeń i wiedzy, a także radość, jaką daje możliwość eksperymentowania. Zadaniem nauczyciela jest podtrzymywanie kierunku dobrego, twórczego myślenia. Pod żadnym pozorem nie powinien on narzucać własnego toku, tylko podtrzymywać i motywować powstałą w dziecku chęć działania.

Jak twierdzi A. Marszałek⁵, wykorzystywanie innowacji i metod aktywizujących jest korzystne zarówno dla ucznia, jak i dla nauczyciela. Dla ucznia jest motywacją podtrzymującą działanie, dla nauczyciela zaś jest czynnikiem sprzyjającym rozwojowi zawodowemu, samodoskonaleniu pod względem metodycznym i merytorycznym. Wielopoziomowa aktywizacja wychowanków, osiąganie coraz wyższego poziomu aktywności może być realizowane w atmosferze autentyczności wzajemnego zaufania, świadomości dążenia do jednego celu. Wszystkie te działania dają uczniom poczucie bezpieczeństwa. Nauczyciel wspiera w rozwoju oraz pełnym wykorzystaniu osobowościowego potencjału ucznia.

Umiejętność sprawnej komunikacji i współdziałania stawiają przed dzieckiem duże wymagania. Szybki rozwój cywilizacyjny i bezustanne zmiany towarzyszące człowiekowi w każdej dziedzinie życia wymagają gruntownego ukształtowania się twórczej aktywności⁶.

Według wyników badań przedstawionych przez U. Ordon⁷ nauczyciele wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej chętnie wykorzystują innowacyjne i aktywizujące metody nauczania w swojej pracy zawodowej. Do najbardziej popularnych wskazanych przez nauczycieli należą gry dydaktyczne i wszelkiego rodzaju zabawy integracyjne. Wśród wymienianych metod pojawiły się także metody

⁴ E. Korczewska *Na dobry start. Metody aktywizujące w przedszkolu*, „Doradca Nauczyciela Przedszkola” 2012, nr 12, s. 4–5.

⁵ A. Marszałek, *Metody aktywizujące w kształceniu*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, „Żak”, Warszawa 2004, s. 210.

⁶ U. Ordon, *Wykorzystanie metod aktywizujących przez nauczycieli przedszkoli i klas I–III – raport z badań*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2015, nr 3, s. 135.

⁷ Tamże, s. 135.

aktywizujące: burza mózgów, drama i dyskusja. Zdaniem autorki są to najskuteczniejsze metody pracy z dziećmi. Znaczącym walorem ich stosowania jest pobudzenie wyobraźni. Uznano też, że uczniowie stają się aktywni wtedy, gdy metody zaproponowane do pracy są dla nich interesujące oraz pozwalają na realizację własnych zainteresowań i pomysłów w toku działania.

U. Ordon⁸ zwraca również uwagę na trudności, jakie pojawiają się podczas przygotowania i przeprowadzania zajęć z wykorzystaniem metod innowacyjnych i aktywizujących. Część trudności leży po stronie nauczyciela. Dotyczą one przede wszystkim braku wystarczającej wiedzy z zakresu stosowania tych metod, a także dużego zaangażowania w przygotowanie się do zajęć, zorganizowanie i zapewnienie pomocy dydaktycznych. Jednak trud i wysiłek równoważą korzyści, jakie niesie ze sobą wykorzystywanie aktywizacji w pracy z dziećmi. Wpływają one na uatrakcyjnienie zajęć, poprawiają komunikację w grupie, stwarzają możliwości do współpracy i współdziałania. Są inspiracją do kreatywności, kształtują poczucie pewności siebie oraz wiary we własne możliwości. Mają ponadto korzystny wpływ na kontakt i współpracę nauczyciela z uczniem oraz budowanie poprawnych relacji między nimi. Konkluzją rozważań autorki jest zasadność łączenia metod tradycyjnych i aktywizujących z metodami innowacji pedagogicznej. Połączenie to sprawi, iż zamierzony wszechstronny rozwój dziecka ma szansę zostać w pełni osiągnięty.

Jak stwierdza dalej U. Ordon⁹, nauczyciel współczesnej szkoły rozwijającej się z osoby, która była kiedyś głównie źródłem przekazywania wiedzy, staje się animatorem i organizatorem działań swoich podopiecznych. Jego główne działanie skoncentrowane jest na wspieraniu i inspiracji aktywności dziecka zarówno w jego zamiarach, jak i działaniach. Nauczyciel stał się twórcą i kreatorem różnorodnych działań edukacyjnych. Sam dobiera materiał edukacyjny, metody pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz pełni szereg innych ważnych funkcji w procesie nauczania. Obok funkcji opiekuńczych, dydaktycznych oraz wychowawczych obowiązkiem nauczyciela jest zapewnienie wychowankom poczucia bezpieczeństwa, atmosfery zaufania i życzliwości, ponieważ etap wczesnoszkolny kształtuje w dziecku postawę wiedzy, charakter, a także stosunek do dalszej edukacji. Dziecko traktowane indywidualnie ma szansę na wyzwolenie swojego potencjału, staje się aktywne, twórcze, odważne i oryginalne w myśleniu i działaniu, zainteresowane otaczającym światem, a przez to radosne.

Podobne zdanie o zastosowaniu innowacji i aktywizacji w nauczaniu początkowym prezentuje I. Adamek¹⁰, twierdząc, że podnoszą one efektywność kształcenia, uatrakcyjnają przebieg zajęć, poprawiają skuteczność przekazywania treści, dzięki czemu ułatwiają zdobywanie nowych wiadomości, kształcą nowe umiejętności, motywują do działania. Wszystkie te zabiegi sprawiają, że proces nauczania odbywa się

⁸ Tamże, s. 138.

⁹ Tamże, s. 140.

¹⁰ I. Adamek, *Podstawy edukacji wczesnoszkolnej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1997, s. 64.

przez zabawę, a zabawa jest przecież podstawową formą aktywności dziecka, która wyzwala w nim największe pokłady energii i działań twórczych.

By zajęcia były efektywne, muszą być umiejętnie zaprojektowane, zorganizowane, przemyślane i w sposób atrakcyjny przeprowadzone. Ich efektywność uzależniona jest głównie od stylu pracy nauczyciela, metod i form, które stosuje, a także od tego, w jakim stopniu zdoła zaktywizować uczniów oraz nakłonić ich do świadomego uczestnictwa w procesie nauczania.

Założenia prowadzonych badań

Celem przeprowadzonych badań było poznanie opinii nauczycieli klas I–III na temat przydatności i stopnia wykorzystania metod aktywizujących w procesie edukacyjnym, a także walorów i częstotliwości wykorzystania tych metod w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym.

Przystępując do procesu eksploracyjnego, należy w pierwszej kolejności określić przedmiot badań. W niniejszej pracy przedmiotem badań uczyniono zagadnienie wykorzystania innowacyjnych metod nauczania przez współczesnych nauczycieli w klasach I–III szkoły podstawowej, badaniem objęto zatem nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i uczniów klas I–III. Badanie przeprowadzono w sześciu szkołach podstawowych w 2018 roku. W badaniu wzięło udział 33 nauczycieli. Przeważającą część stanowiły kobiety w przedziale wiekowym 36–45 lat. Prawie połowa badanych posiada stopień awansu nauczyciela mianowanego. Stąd też wniosek, iż przebadani nauczyciele posiadają znaczące doświadczenie zawodowe wynikające z wieku i stażu pracy w zawodzie nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Tylko czworo z nich to nauczyciele stażyści, którzy dopiero wkraczają na drogę zawodową i nabywają doświadczenie, kwalifikacje i umiejętności potrzebne w pracy zawodowej współczesnego nauczyciela klas I–III szkoły podstawowej.

Ze względu na różnorodność miejsc pracy (szkoły wiejskie i szkoły miejskie) prezentują oni różnorodny poziom postrzegania zagadnienia innowacji, co ma oddźwięk w odpowiedziach na pytania ankietowe.

Przebadano 47 uczniów z klas I–III.

Istotne dla podjętego tematu jest ukazanie, w jakim stopniu współcześni nauczyciele edukacji z terenu objętego badaniem stosują innowacyjne metody nauczania w swojej pracy zawodowej.

Jako problemy szczegółowe przyjęto:

1. Czy i jaką wiedzę posiadają współcześni nauczyciele klas I–III na temat innowacyjnych metod nauczania?
2. Jakie czynniki warunkują wykorzystanie przez nauczycieli klas I–III innowacyjnych metod nauczania?
3. Jakie są sposoby wykorzystania innowacyjnych metod nauczania w pracy zawodowej współczesnego nauczyciela klas I–III?

4. Jakie efekty osiąga nauczyciel stosujący innowacyjne metody w swojej pracy zawodowej?
5. Jak dzieci oceniają zajęcia prowadzone za pomocą innowacyjnych metod nauczania?

W procesie badawczym dotyczącym wykorzystania innowacyjnych metod nauczania przez współczesnych nauczycieli klas I–III wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, a jako techniki zastosowano ankietę i wywiad dla dzieci.

Nauczyciel współczesny i jego podejście do innowacyjności

Współczesny system edukacyjny nastawiony jest na poszukiwanie metod pracy optymalnych zarówno dla ucznia, jak i nauczyciela. Mają one w pełni wykorzystać potencjał rozwojowy dzieci poprzez atrakcyjną i skuteczną organizację procesu dydaktyczno-wychowawczego. Podkreśla się zmianę organizacji pracy nauczyciela z uczniem. Odchodzi się od systemu tradycyjnego, który opierał się przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy i kontroli stopnia jej opanowania, a wprowadza system bardziej przyjazny i otwarty dla dziecka, który opiera się na nowatorskich metodach aktywizujących, wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjne. Dotychczasowe podawanie wiedzy w gotowej formie w bardzo małym stopniu aktywizowało ucznia, jak również nauczyciela, który odtwórczo przekazywał wiedzę podręcznikową. Taki styl pracy nie był efektywny dla żadnej ze stron. Istotą współczesnego kształcenia staje się wszechstronna aktywizacja ucznia poprzez kreatywną pracę nauczyciela. Na poziomie edukacji wczesnoszkolnej bardzo intensywnie kształtuje się charakter i osobowość jednostki. Ważnym zadaniem dla nauczycieli jest więc odpowiedni dobór treści wychowawczych i właściwy sposób realizacji, a co za tym idzie dobór odpowiednich metod aktywizujących¹¹.

Założeniem procesu badawczego przeprowadzonego na potrzeby niniejszej pracy jest zorientowanie się, na jakim poziomie jest wiedza współczesnego nauczyciela pracującego na pierwszym etapie kształcenia i w jakim stopniu wykorzystuje on innowacje pedagogiczne w swojej pracy zawodowej.

Wiedza to pojęcie bardzo często definiowane przez badaczy z różnych dziedzin nauki. Jedną z najprostszych definicji, którą podaje *Słownik języka polskiego*¹², określa wiedzę jako ogół informacji zdobytych dzięki prowadzonym badaniom, uczeniu się lub też jest to pewien zasób informacji z jakiejś określonej dziedziny bądź znajomość czegoś.

*Encyklopedia powszechna PWN*¹³ podaje bardzo podobne znaczeniowo określenie: wiedza to termin powszechnie używany jako ogół rzetelnych informacji o otaczającej rzeczywistości i umiejętności jej wykorzystania.

¹¹ A. Marszałek, dz. cyt., s. 210.

¹² L. Drabik, E. Sobol, *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.

¹³ *Encyklopedia powszechna PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 254.

Obecny poziom wiedzy o innowacjach pedagogicznych ocenia się z różnych punktów widzenia. Analizując tempo upływu czasu, można stwierdzić, że sukcesywnie zwiększa się zasób literatury i badań dotyczących tematu innowacji w pedagogice. Pojawiają się wyraźne dysproporcje w oświacie pomiędzy zapotrzebowaniem na innowacje a rozwojem wiedzy o nich. Wiedza ta nie jest jeszcze konkretnie usystematyzowana, posiada mało teoretycznych ustaleń i wskazówek metodycznych związanych z wprowadzaniem zmian¹⁴.

Kreatywność oznacza postawę twórczą, proces umysłowy, pociągający za sobą powstawanie nowych idei i oryginalnych rozwiązań. Kreatywność człowieka ukształtowana jest z trzech komponentów: wiedzy, motywacji i umiejętności twórczego myślenia. Wiedza oznacza naszą znajomość dziedziny, w której pracujemy. Motywacja to gotowość do twórczego działania. Umiejętność twórczego myślenia dotyczy z kolei elastyczności w podchodzeniu do problemu i umiejętności wykorzystywania w pełni swojego potencjału twórczego¹⁵. Nauczyciele badanej grupy stosują różnorodne formy twórczej pracy.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania uwzględniono kilka pytań, mających na celu uzyskanie odpowiedzi, jakim zasobem wiedzy na temat innowacji dysponują współcześni nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej. Z przeprowadzonego badania wynika, iż ponad połowa badanych osób zna innowacyjne metody nauczania i wymieniała następujące ich rodzaje: metodę projektu, metodę dobrego startu, metodę Marii Montessori i metodę tekstu przewodniego.

Respondenci korzystają z wielu metod zaproponowanych jako innowacje pedagogiczne lub też wykorzystują ich elementy, ale nie wiedzą, że są one zaliczane do metod nowatorskich. Aby sprawnie poruszać się w innowacjach i korzystać z możliwości, jakie dają proponowane na rynku pedagogicznym metody innowacyjne, należy zgłębić wiedzę dotyczącą powyższego tematu.

Znaczna część nauczycieli samodzielnie poszukuje wiedzy na temat innowacyjnych metod stosowanych w nauczaniu. Z badań wynika, iż 18 badanych poszukuje wiedzy w internecie, 13 osób wskazało kursy i szkolenia jako źródło wiedzy o innowacyjnych metodach nauczania, 12 osób w tym celu czyta czasopisma naukowe i tematyczne, 10 osób korzysta z bibliotek, 2 osoby uzyskują informacje, studiując podyplomowo, i również 2 osoby wskazały, że wśród znajomych nauczycieli i grona pedagogicznego zdobywają wiedzę na temat innowacyjności w nauczaniu.

Po analizie tego pytania okazało się, że:

- Głównym źródłem informacji o innowacjach jest internet. Internet to wielkie dobrodziejstwo i duże ułatwienie w szybkim pozyskiwaniu wiedzy, ale nie jest to źródło rzetelne, stąd też wiedza internetowa powinna być tylko impulsem do dalszego poszukiwania informacji.

¹⁴ Tamże, s. 103.

¹⁵ R. Michalak, *Aktywizowanie ucznia w edukacji wczesnoszkolnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2004.

- Na drugim miejscu uplasowały się czasopisma pedagogiczne i biblioteki. Są to źródła rzetelniejsze, wiarygodne, które zawierają wiedzę usystematyzowaną, potwierdzoną rozważaniami i badaniami.

Gruntowne przygotowanie dają ponadto różnego rodzaju studia i kursy, ale niestety wśród badanych nauczycieli nie cieszą się one popularnością.

Istotne było pytanie, czy badani nauczyciele nauczania początkowego uczestniczą w kursach lub szkoleniach dotyczących wiedzy z zakresu innowacji pedagogicznych. Korzysta z nich tylko 10 respondentów. Nauczyciele niechętnie uczestniczą w kursach i szkoleniach dotyczących innowacji pedagogicznych. Posiadają niewielką wiedzę na temat możliwości stosowania metod innowacyjnych i dlatego tak mało osób wykorzystuje je w swojej pracy. Badani nauczyciele narzekają na brak czasu spowodowany przeładowanym programem i ogromną ilością dokumentacji, którą muszą prowadzić, dlatego też pojawiły i takie odpowiedzi, że lekcja jest za krótka na wplatanie innowacji.

Nauczyciele, jak sami się wypowiadali, potrzebowaliby kursów i szkoleń z zakresu programu nauczania, metodyki, komputeryzacji, ale nie do końca zdają sobie sprawę, że właśnie innowacja pedagogiczna zawiera wszystkie te treści i jej zastosowanie może ułatwić im pracę.

Swój zasób wiedzy znacząca grupa badanych określiła jako dobry, lecz niewiele osób uczestniczących w szkoleniach wykorzystuje zdobytą wiedzę, planując zajęcia lekcyjne dla uczniów klas I–III.

Czynniki warunkujące wykorzystanie innowacyjnych metod przez nauczycieli pracujących w klasach I–III

Według *Słownika języka polskiego*¹⁶ czynnik to „jedna z przyczyn wywołujących skutek [...]”. *Encyklopedia powszechna PWN*¹⁷ podaje rozmaite definicje czynników dotyczących różnych dziedzin nauki, najogólniej przyjmuje się, że czynniki to każde z twierdzeń lub argumentów, prowadzące do określenia wniosku. Jednym z ważnych czynników zawiązanych ze stosowaniem metod innowacyjnych jest wyposażenie placówki.

Nauczyciele, dążąc do wszechstronnego rozwoju ucznia, stosują szeroką gamę środków dydaktycznych, które aktywizują dzieci, rozwijają myślenie twórcze, umożliwiają samodzielne odkrywanie świata i zależności w nim występujących. Z danych uzyskanych podczas badań wynika, że większość sal lekcyjnych, w których pracują nauczyciele, jest wyposażona w podstawowy sprzęt multimedialny, co stwierdziło aż 21 badanych, 12 osób zaznaczyło, że w ich salach nie ma takiego sprzętu. Wyposażenie sal lekcyjnych zależy od sytuacji materialnej szkoły i leży w gestii dyrektora.

¹⁶ L. Drabik, E. Sobol, dz. cyt.

¹⁷ *Encyklopedia powszechna PWN*, dz. cyt.

Tabela 1. Podstawowe materiały i środki dydaktyczne, wykorzystywane przez współczesnych nauczycieli klas I–III

Pytanie	Odpowiedzi nauczycieli
Jakimi środkami/materiałami dydaktycznymi wykorzystywanymi w pracy z dziećmi dysponuje placówka, w której Pan(i) pracuje. Proszę je wymienić.	Sprzęt sportowy, plansze dydaktyczne, odtwarzacz płyt CD
	Plansze dydaktyczne, podstawowe przybory plastyczne
	Plansze dydaktyczne, gry dydaktyczne, gry zręcznościowe, podstawowy sprzęt sportowy
	Atlas, mapa kartograficzna, plansze dydaktyczne, sprzęt sportowy, odtwarzacz płyt CD
	Podstawowe plansze dydaktyczne, liczniki do nauki matematyki, ruchomy alfabet, wzorki z literami do nauki czytania i pisanie, sprzęt sportowy
	Plansze edukacyjne, wzorki z literami, biała tablica ze ścieralnymi mazakami
	Odtwarzacz DVD, telewizor, plansze dydaktyczne, sprzęt sportowy
	Sprzęt sportowy, plansze edukacyjne

Z danych zgromadzonych w tabeli wynika, że wyposażenie szkół objętych badaniem nie jest imponujące. Najczęściej wymieniano podstawowe pomoce dydaktyczne. Inne pomoce, których potrzeba do pracy, nauczyciele muszą zorganizować we własnym zakresie. To nie jest łatwe zadanie, wiele osób rezygnuje z innowacji, ograniczając się do pracy z podręcznikiem zawierającym karty pracy dla ucznia i do gotowych plansz dydaktycznych pozyskanych często z wydawnictw jako dodatek do zakupionych pakietów dla ucznia.

W kolejnym pytaniu ankietowym badani mieli możliwość wypowiedzenia się na temat pomocy dydaktycznych, których nie posiadają, a które uważają za niezbędne i ułatwiające przygotowanie i prowadzenie zajęć.

W wypowiedziach 18 ankietowanych wskazało, że najpotrzebniejszym sprzętem jest komputer z łączem internetowym w każdej sali lekcyjnej i tablica multimedialna. Niezbędne do pracy są także specjalistyczne programy interaktywne i edukacyjne oraz mapy kartograficzne i realistyczne ekspozyty. Badani nauczyciele myślą także o zorganizowaniu w swojej szkole ogródków przyszkolnych do realizacji zajęć przyrodniczych.

Pocieszający jest fakt, iż na drodze do podnoszenia kwalifikacji i wiedzy na temat innowacyjnych metod nauczania nauczyciele mają wsparcie swoich dyrektorów, którzy, jak stwierdzili ankietowani, w razie potrzeby delegują ich na różne formy doksztalcania nie tylko poza godzinami dydaktycznymi, ale też w czasie ich trwania.

Sposoby wykorzystania innowacyjnych metod przez nauczycieli klas I–III

Współczesna technologia informacyjna daje ogromne możliwości wykorzystania rozmaitych innowacyjnych metod nauczania. Zastosowanie różnorodnych urządzeń, sprzętu i pomocy nie tylko współgra z nowoczesnością, lecz także uatrakcyjnia zajęcia z korzyścią dla uczniów. Inny rodzaj zajęć niż standardowy rozbudza ciekawość, wydłuża skupienie uwagi, pobudza kreatywność, doskonali wiele umiejętności. Zwykła lekcja staje się interesująca, a uczeń chętnie czeka na kolejną, traktując naukę jak przyjemność, a nie jak do tej pory obowiązek i konieczność¹⁸.

Większość badanych nauczycieli korzysta z komputera, przygotowując się do zajęć lekcyjnych, ale wielu z nich korzysta rzadko bądź wcale. Na podstawie uzyskanych informacji można wnioskować, że nauczyciele potrzebują komputera z łączem internetowym podczas przygotowywania się do pracy. Nie mają sprzętu w szkole, więc muszą używać prywatnego komputera w domu lub zabierać go ze sobą na lekcje. Nie wszyscy są skłonni tak poświęcać się dla pracy, dlatego też ograniczają wykorzystanie własnego sprzętu do minimum, przez co lekcje mają zwykły, przestarzały, utarty od lat przebieg.

Świat nowinek bardzo mocno wkracza w każdą dziedzinę nauki. Coraz młodsze dzieci korzystają z różnych nowoczesnych gadżetów, które uatrakcyjnają czas wolny. Dlatego słuszny jest zamiar przeniesienia tego zainteresowania na grunt szkolny poprzez urozmaicenie zwykłego toku lekcji czymś w rodzaju innowacji pedagogicznych. Metody innowacyjne „wyciągają” dzieci z ławek szkolnych i uczą za pomocą wielozmysłowości i doświadczania świata.

Tabela 2. Wykorzystanie pomocy dydaktycznych przez nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Odpowiedzi badanych nauczycieli
Korzystam głównie z podręcznika.
Samodzielnie przygotowuję pomoce dydaktyczne.
Stosuję gry dydaktyczne.
Prezentuję plansze dydaktyczne.
Korzystam z kart pracy przygotowanych dla ucznia.
Wykorzystuję prezentacje multimedialne.
Wykorzystuję płyty CD z nagraniami i filmy edukacyjne.
Korzystam z encyklopedii, atlasów, map.
Rzadko korzystam z pomocy dydaktycznych.

¹⁸ J. Piekarski, B. Śliwerski, *Edukacja alternatywna*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2000, s. 72.

Z tabeli wynika, że najczęściej badani nauczyciele samodzielnie przygotowują pomoce dydaktyczne, na co wskazała znacząca grupa badanych respondentów. Dość popularną pomocą są plansze dydaktyczne, jak odpowiedziało 21 ankietowanych, z kart pracy dla ucznia korzysta 20 badanych nauczycieli, 18 z nich stosuje gry dydaktyczne, 15 osób jako wiodący środek dydaktyczny podaje podręcznik, 11 respondentów wymieniło również płyty CD z nagraniami i filmy edukacyjne, 8 korzysta z encyklopedii, atlasów i map, a tylko 5 przygotowuje prezentacje multimedialne do tematu lekcji.

A jakie metody innowacyjne znają badani respondenci?

Tabela 3. Innowacyjne metody nauczania w opinii badanych nauczycieli

Kategorie odpowiedzi	Liczba
Metoda projektu edukacyjnego	52
Gry i zabawy dydaktyczne	5
Metody arteterapeutyczne	4
Metoda tekstu przewodniego	10
Metoda Marii Montessori	14
Metoda dobrego startu Marty Bogdanowicz	8
Metoda G. Domana	6
Drama	8
Bajkoterapia	9
Muzykoterapia	4
Ogółem	120

$x > 100$, ponieważ badani wybierali więcej niż jedną odpowiedź.

Jak wskazują wyniki badania, najbardziej rozpowszechnione wśród nauczycieli i najlepiej znane są:

- Metoda projektów edukacyjnych – metoda nie jest trudna i do jej przeprowadzenia nie są potrzebne kursy ani specjalistyczne szkolenia. Nie musi być kosztowna, ponieważ pomysł na przeprowadzenie działań projektowych zależy wyłącznie od autora projektu. Można stworzyć bardzo ciekawą propozycję działań przy minimalnym nakładzie finansowym.
- Metoda Marii Montessori – zakłada praktyczne działanie. Aby móc z niej w pełni korzystać, trzeba ukończyć specjalistyczne kursy i szkolenia lub studia podyplomowe. Działania tą metodą wymagają odpowiednio przygotowanej sali lekcyjnej i pomocy dydaktycznych. Jej wprowadzenie nie jest więc tak łatwe jak stosowanie metody projektów. Można natomiast wprowadzać elementy tej metody, używając wybranych pomocy i rozwijając określone umiejętności jako urozmaicenie zwykłego toku lekcji.

Badane osoby zapytano również o to, co jest motywem wykorzystywania innowacji w czasie prowadzonych zajęć. Do najpopularniejszych odpowiedzi należą:

- wykorzystanie innowacji jest potrzebne, ponieważ lekcja jest ciekawsza,
- wprowadzanie nowości podtrzymuje uwagę,
- innowacja jest dość powszechnym zagadnieniem i jest „modna” w dzisiejszych czasach.

Wielu nauczycieli nie stosuje innowacji w swojej pracy zawodowej, ponieważ:

- program nauczania jest przeładowany,
- nie mają na to czasu w ciągu lekcji,
- nauczyciel nie otrzyma dodatkowego wynagrodzenia za ponadprogramową pracę,
- badany nie ma obowiązku stosować innowacji, więc tego nie robi.

Trudności dotyczące wprowadzania innowacyjnych metod przez współczesnych nauczycieli

*Słownik języka polskiego*¹⁹ określa trudności jako coś uciążliwego, skomplikowanego, jest to jakaś przeciwność, przeszkoda, którą należy pokonać, aby osiągnąć zamierzony cel. Trudności mają obiektywny charakter, gdy jednostka zdolna do wykonania postawionych zadań w normalnych warunkach napotyka warunki lub zadania wykraczające poza tę normę, a subiektywny charakter, gdy w normalnych warunkach człowiek nie może wykonać normalnych zadań.

Przed każdym nauczycielem stoi szereg trudności i dylematów związanych z wykonywaniem tego zawodu. Kompetentny nauczyciel powinien mieć świadomość istnienia takich sytuacji i podejmować próby ich likwidowania.

Analizując dane, można stwierdzić, że największą przeszkodą, jaką napotyka nauczyciele chcący wprowadzić innowacyjne metody nauczania do swojego warsztatu pracy, jest:

- brak czasu na przygotowanie zajęć,
- brak czasu na lekcji z powodu przeładowanego programu,
- brak odpowiedniego sprzętu niezbędnego do wprowadzania innowacji.

Problem stanowi również fakt, iż szkoły, w których pracują respondenci, nie organizują kursów ani szkoleń dotyczących badanego zagadnienia, a jeśli nawet pojawia się taka możliwość, to bardzo rzadko.

W kwestii rozwiązywania problemów i pomocy najchętniej nauczyciele zwracają się do dyrektora swojej placówki.

Nagrodą dla nauczyciela za wyłożoną pracę nad pogłębianiem wiedzy i wzbogacaniem umiejętności swojego warsztatu pracy oraz pokonywaniem wszelkich trudności są efekty, jakie osiąga, stosując innowacyjne metody nauczania.

¹⁹ L. Drabik, E. Sobol, dz. cyt.

Efekty osiągnięte przez nauczycieli wprowadzających innowacyjne metody nauczania w pracy zawodowej

Efekty definiowane są w literaturze jako pewne skutki, rezultaty bądź też wrażenie wywołane przez kogoś lub przez coś, albo też środek, sposób wywołania wrażenia²⁰.

Według B. Przyborowskiej²¹ efektem kształcenia jest to, co uczeń powinien wiedzieć, rozumieć i umieć pokazać po zakończeniu procesu kształcenia. Odnoszą się do osiągnięć ucznia, a nie tylko do przekazywanych treści lub tego, w jaki sposób nabył on wiedzę. Wyróżnia się dwa rodzaje efektów kształcenia:

- kompetencje ogólne, czyli uniwersalne, dotyczą przede wszystkim umiejętności analizy i syntezy, umiejętności samokształcenia, komunikacji, współpracy, wytrwałości i innych cech przydatnych w różnych dziedzinach. Większość tych cech jest podtrzymywana, rozwijana lub też likwidowana za pomocą odpowiednich lub nieodpowiednich metod, form uczenia się i nauczania;
- kompetencje przedmiotowe to wiedza teoretyczna, praktyczna, doświadczalna i kierunkowe umiejętności; bardzo ważny jest tu dobór odpowiednich form i metod nauczania²².

Próbując zbadać efektywność innowacji pedagogicznych, zapytano ankietowanych o to, czy uczestniczyli bądź byli obserwatorami zajęć przeprowadzonych z wykorzystaniem innowacji pedagogicznych i nowinek technologicznych.

Z badań wynika, że ponad połowa badanych nauczycieli obserwowała lub uczestniczyła w zajęciach prowadzonych za pomocą innowacyjnych metod nauczania. Badani nauczyciele, obserwując zajęcia z wykorzystaniem innowacji pedagogicznych, bardzo pozytywnie ocenili efekty osiągnięte dzięki możliwości wykorzystania tych metod (odpowiedziało tak 21 osób).

Efektywność zastosowania innowacji w nauczaniu wczesnoszkolnym jest pozytywnie postrzegana przez badanych nauczycieli. Należałoby wykorzystać to zaciekawienie i spróbować pracy w nowoczesnym wymiarze. Jeśli dalsze efekty będą równie imponujące, mogą spotkać się z aprobatą i wsparciem ze strony dyrekcji, rady pedagogicznej, rodziców, a także uczniów.

Większość przebadanych widzi potrzebę podnoszenia kwalifikacji i samokształcenia z dziedziny innowacji pedagogicznych wykorzystywanych w pracy współczesnego nauczyciela. Odnosząc się do uzyskanych wyników, należy stwierdzić, że istnieje duży potencjał wśród badanych nauczycieli i chęć do pogłębiania wiedzy. Budujący jest fakt, iż znaczna liczba badanych widzi potrzebę kształcenia z dziedziny innowacji i wykazuje chęć korzystania z tej wiedzy w przyszłości.

²⁰ Tamże.

²¹ B. Przyborowska, *Pedagogika innowacyjności między teorią a praktyką*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013, s. 155.

²² Tamże, s. 156.

Badając znaczenie innowacyjności w nauczaniu, nie można pominąć głównych uczestników i odbiorców tych działań, którymi są uczniowie.

Opinia uczniów klas I–III na temat zajęć prowadzonych przez nauczycieli z wykorzystaniem innowacyjnych metod nauczania

Wyniki badania przeprowadzonego wśród dzieci uzyskano na podstawie techniki wywiadu, przy użyciu kwestionariusza wywiadu. Badaniem objęto łącznie 47-osobową grupę dzieci ze wszystkich placówek biorących udział w badaniu.

Pierwsze pytanie wywiadu dotyczy emocji, jakie towarzyszą dzieciom uczęszczającym do szkoły. Dzieci zapytane przez badającego, czy lubią swoją szkołę, najczęściej odpowiadały, że bardzo lubią swoją szkołę, ponieważ tutaj mają wielu kolegów i wiele koleżanek, mogą miło spędzać czas na zabawie podczas przerw w zajęciach np.: „bardzo lubię szkołę, bo tu mogę spotkać jednego dnia wszystkich kolegów i koleżanki, a poza szkołą, w domu tak się nie da [...] nawet na podwórko nie mogą przyjść wszyscy”.

A jaka atmosfera panuje na zajęciach lekcyjnych? Wśród najczęściej pojawiających się odpowiedzi były stwierdzenia, że uczniowie dobrze czują się w klasie, wśród rówieśników:

- „lubię szkołę, ale nie chce mi się uczyć [...]”
- „nie lubię uczyć się wierszy na pamięć [...] i tabliczki mnożenia”
- „a ja nie lubię czytać czytanek”

bądź też czują się źle, np.

- „nie znoszę szkoły, bo trzeba się tu tylko uczyć i powtarzać wiadomości”
- „nauczyciele ciągle robią testy i sprawdziany, aby wyegzekwować wiedzę”
- „nauczyciele dużo zadają [...] codziennie jest jakiś test albo sprawdzian, albo czytanie [...]”
- „lubię grać w piłkę, a jak pada to na komputerze”.

Jaki jest przebieg zajęć lekcyjnych? Dzieci poproszone o przedstawienie schematu, według którego nauczyciel zawsze prowadzi lekcję, stwierdziły: „po dzwonku wszystkie dzieci się zbierają, [...] każde dziecko zajmuje swoje miejsce, [...] wyjmuję z plecaka książki, nauczyciel sprawdza obecność, [...] potem sprawdza pracę domową, której czasem jest dużo, [...] potem omawiany jest temat z podręcznika, wykonywane są różnego rodzaju ćwiczenia, [...] nauczyciel zadaje kolejną pracę domową i dzwoni dzwonek, znów jest przerwa”.

Analizując wypowiedzi dzieci, można wnioskować, że zajęcia lekcyjne nie są zbyt ciekawe, raczej standardowe, prowadzone według dawnego schematu. Taki tok lekcji wzbudza niechęć i nie rozwija kreatywności. Ogranicza się do odtwórczego postępowania według ustalonego schematu.

Dzieci zapytane o to, czy nauczyciel prowadzący zajęcia korzysta z tzw. środków dydaktycznych odpowiedziały, że korzysta czasem z plansz dydaktycznych, przygoto-

wuje dla nich karty pracy, testy i sprawdziany, przynosi różne książki, czasem organizuje wycieczki i pikniki. Potwierdzają to następujące wypowiedzi:

- „nasza Pani ma różne książki i karty [...] czasem pokazuje nam różne rzeczy”
- „często Pani daje nam kserówki z zadaniami [...] lubię to czasem, bo nie trzeba przepisywać wszystkiego z tablicy [...] wystarczy wkleić taką kserówkę do zeszytu”
- „inne rzeczy (mazaki, kredki, plastelinę, wycinanki, klej, blok) przynosimy z domu [...] ostatnio potrzebowaliśmy bibułę. Pani kazała przynieść, ale ja za późno powiedziałam mamie, wieczorem już sklepy były zamknięte, mama krzyczała trochę, musieliśmy biec rano do sklepu, żeby kupić”

Dość ubogie zaplecze dydaktyczne szkół szczególnie odczuwają dzieci. Jest to spowodowane najczęściej sytuacją ekonomiczną szkoły.

Kolejne z pytań dotyczyło sprzętu, w jaki wyposażone są sale, w których odbywają się lekcje. Dzieci stwierdziły, że:

- „nie ma komputera w klasie”
- „[...] a jak działa tablica multimedialna?”
- „w klasie nie mamy komputerów, nawet Pani nauczycielka nie ma, [...] komputer jest w świetlicy i w pokoju nauczycielskim [...] i chyba w bibliotece”

Pozytywnie na temat szkolnego wyposażenia wypowiedziały się tylko dzieci z większych szkół, gdzie w prawie każdej sali jest sprzęt multimedialny, natomiast dzieci ze szkół wiejskich nie mają takich udogodnień.

Istotne jest, czy dzieci na lekcji oglądają filmy lub programy edukacyjne. Dzieci z terenów wiejskich zgłaszają, że „telewizję oglądają w świetlicy, bo tam jest telewizor i odtwarzacz DVD, a czasami korzystają z telewizji w ciągu lekcji”

Czy na lekcjach są stosowane gry i zabawy edukacyjne? Z wypowiedzi wynika, że gdy pogoda jest sprzyjająca, to gry i zabawy odbywają się na dworze. Dzieci stwierdziły, że najbardziej lubią zajęcia tego typu:

- „lubię jak Pani robi podchody, z szukaniem wskazówek”
- „a mi podobają się ćwiczenia z przekładaniem koła hula-hop i kółko krzyżyk 3D”
- „a pamiętacie zabawę w piratów i szukanie skarbu [...] co robiły nam Panie studentki”
- „super to było”
- „mi podobały się zajęcia małych ratowników [...] o pierwszej pomocy to było, [...] na dworze była lekcja i w korytarzu, i w szatni, i na schodach ... pamiętacie?”

Dzieci wymieniają jeszcze wiele innych zajęć, które z jakiegoś powodu utkwiły im w pamięci. Obserwuje się zaangażowanie i wiele emocji przy opowiadaniu o poszczególnych zajęciach. Łatwo zauważyć zaciekawienie i spostrzegawczość przy opisywaniu tak wielu szczegółów, pomimo że niektóre z zajęć odbywały się już jakiś czas temu.

Zadano dzieciom pytanie, czy wiedzą, co to takiego jest innowacja, i czy potrafiłyby odpowiedzieć, z czym im się kojarzy takie określenie. Otrzymano odpowiedź, że „innowacja to może być coś nowego, czego nie znamy”.

Lepiej z pytaniem radziły sobie dzieci z klas III, młodsze miały problem z wyjaśnieniem tego terminu. Dzieci próbowały znaleźć definicję na swoich smartfonach. Po krótkim namyśle jedna z badanych grup przypomniała sobie o projekcie dotyczącym tematyki pirackiej i poszukiwania ukrytego skarbu. Zajęcia projektowe prowadziły studentki, które odbywały praktykę w ich klasie. Dzieciom bardzo podobały się te zajęcia, opowiadały bardzo szczegółowo o ich przebiegu. Zaobserwować można było u nich podekscytowanie i radość.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonego badania sondażowego można wnioskować, że ważnym zadaniem współczesnej szkoły, zwłaszcza na poziomie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, powinno być stosowanie różnorodnych metod pracy, a przede wszystkim aktywizowanie dzieci i uczniów.

Należy podkreślić, że:

- nauczyciele wysoko cenią i bardzo często wykorzystują metody aktywizujące w pracy z dziećmi,
- badani dostrzegają wiele walorów metod i technik aktywizujących,
- ich stosowanie w opinii badanych korzystnie wpływa na wzrost aktywności dzieci, poprawę atrakcyjności zajęć, poprawę komunikacji, współdziałania i współpracy w grupie dziecięcej, kształtowanie kreatywności, poczucia pewności oraz wiary we własne możliwości dziecka,
- metody te przyczyniają się również do poprawy relacji między nauczycielem a uczniem,
- znacząca grupa badanych dostrzega wyraźną poprawę efektów procesu kształcenia przy zastosowaniu metod aktywizujących.

We współczesnym systemie edukacyjnym podstawą nauczania stają się metody i formy aktywne, które powoli zaczynają wypierać metody podające, pozbawiające dziecko czynnego uczestnictwa zarówno w zabawie, jak i w nauce.

Współczesny nauczyciel musi być profesjonalistą, doskonale przygotowanym pod każdym względem – metodycznym, merytorycznym, organizacyjnym i psychologicznym. Wiek XXI wymusza na nauczycielu optymistyczne, twórcze podejście do wykonywanego zawodu. Musi on łączyć w sobie umiejętności dydaktyczne, które dają możliwość skutecznego przekazywania wiedzy i wykorzystywania jej w praktyce. Dobry nauczyciel powinien także rozbudzać zainteresowania podopiecznych i zaszczepić w nich umiejętność samodzielnego uczenia się i rozwiązywania problemów.

Bibliografia

- Adamek I., *Podstawy edukacji wczesnoszkolnej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1997.
- Bałachowicz J., „*Kształcenie dla rozwoju*” jako podstawowy paradygmat przemian edukacji początkowej, [w:] H. Siwek (red.), *Efektywność kształcenia zintegrowanego. Implikacje dla teorii i praktyki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Katowice 2007.
- Drabik L., Sobol E., *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Encyklopedia powszechna PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
- Gołębiak B., *Program szkolny*, [w:] Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika: podręcznik akademicki*, t. 2, PWN, Warszawa 2004.
- Korczyńska E., *Na dobry start. Metody aktywizujące w przedszkolu*, „Doradca Nauczyciela Przedszkola” 2012, nr 12.
- Langier C., *Rola nauczyciela w rozwoju aktywności dziecka w młodszym wieku szkolnym*, [w:] U. Ordon, A. Pękala (red.), *Tradycja i nowoczesność w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza, Częstochowa 2008.
- Marszałek A., *Metody aktywizujące w kształceniu*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, „Żak”, Warszawa 2004.
- Michalak R., *Aktywizowanie ucznia w edukacji wczesnoszkolnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2004.
- Ordon U., *Wykorzystanie metod aktywizujących przez nauczycieli przedszkoli i klas I–III – raport z badań*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2015, nr 3.
- Piekarski J., Śliwerski B., *Edukacja alternatywna*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2000.
- Przyborowska B., *Pedagogika innowacyjności między teorią a praktyką*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013.

Innovative methods of teaching used by contemporary teachers in grades I–III of primary school

Abstract: The aim of contemporary educational system is to find optimal methods of work both for a teacher and for a pupil. The methods applied are supposed to use the full potential of children by attractive and effective organization of didactic and educational process. It is emphasized that there is a change of the organization of a teacher – pupil work. Traditional system of teaching, which was based on passing knowledge to pupils and controlling the mastering of the material, is abandoned. New, more friendly for a child model is being introduced. It is based on modern activating methods which apply contemporary informative technologies.

The essence of contemporary education becomes versatile stimulation of a pupil by creative work of a teacher. On early education level each child's character and personality is being intensively shaped therefore a teacher must carefully choose educational content and introduce it in the right way, using stimulating methods and innovative activities.

Keywords: innovation, activating methods, contemporary early education teacher, a pupil of I–III grades

About the Authors:

Helena Marzec – associate professor, pedagogue, holding post-doctoral degree in humanities of the University of Humanities and Economics in Łódź. Her scientific interests fall in the broadly understood area of social pedagogy, especially related to the functioning of the family environment in many of its areas. In addition, the area of her scientific considerations is care and educational activity undertaken towards a person in various stages of their life and in the course of various life situations. In her research she also devotes a lot of attention to preschool and early school education of a child, its course and effects.

She is the author of 8 monographs and over 100 articles published in such magazines as: „Życie Szkoły”, „Wychowanie w Przedszkolu”, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, „Problemy Rodziny”, „Pedagogika Rodziny”, „Małżeństwo i Rodzina” and others, as well as 20 articles in international magazines.

Dorota Depczyńska – PhD in humanities, methodologist in the field early school (grades 1–3) and preschool education, active teacher of early childhood education, sociotherapist. Author and co-author of numerous pedagogical innovations. Her scientific interests oscillate around the broadly understood issues of work with children in the period of preschool and early school education, in particular the methodology of learning to write and read, and work with children with special educational needs. She pays a lot of attention to developing non-standard interests of children, e.g. embroidery, weaving, lace-making.